

Kuninkaanvallan voimistuminen 1180-1328-luvulla

- kuningas + porvaristo vastaan aateliset
- uudelleen löydetty roomalainen oikeus tukee vahvan keskusvallan käsitettä
- feodaalijärjestelmä murtuu

Filip II (August < Augustus)

1165-1223, hall. 1180

- 1202 Plantagenêt-suvun läänitykset takavarikoidaan (vain Gironden eteläpuoleinen Akvitania jää suvulle)
- Albigenssiristiretket 1209-1213, 1215-1229, 1242-1249
- kerettiläiset kataarit eliminoidaan
- Toulousen kreivikunta kruunun kontrolliin

BNF, fr. 73, f. 238v

Filip August ylittää Loiren
Grandes Chroniques de France,
n. 1400

Kuninkaan hallitsemat alueet Filipin astuessa valtaan: kirkkaansininen
 Filipin hallitsemat alueet 1223: kirkkaansininen+vaaleansininen

Ludvig IX
lähtee
9. ristiret-
kelle
n. 1300,
Akko

Ludvig IX (Ludvig Pyhä 1297)

1223-1270, hall. 1226

- käyttää hyväkseen vasallisiteitä
- Akvitania takaisin Plantagenêt-suvulle Pariisin rauhassa 1259, Englannin Henrik III Ludvigin vasalli A:n osalta
- uskonnollinen, kv. arvostettu
- yhteistyö paavin kanssa
- hallintoa tarkastetaan, tehostetaan
- 1248-1254, 7. ristiretki
- 1270 8. ristiretki
- sukulaiset Etelä-Italiaan : Kaarle Anjoulainen 1227-1285 Napolin ja Sisilian kuninkaaksi 1266 > ranskan kielen ja kulttuurin vaikutus

Filip III (Rohkea)

1245-1285, hall. 1270

- roomalaisen lain soveltaminen:
vahva keskusvalta
- Toulousen kreivikunta suoraan kuninkaan haltuun

BNF, fr. 73, f. 298v
Filip III:n kruunaus
GCF n. 1400

Filip IV (Kaunis)

1268-1314, hall. 1285

- roomalainen oikeus: kuningas on keisari omassa valtakunnassaan
- paavi Avignoniin 1309
- tehokas taloushallinto
- porvarisluokasta virkamiehet
- Champagne kuninkaalle
- temppeliherrojen tuho 1307-1312-1314:
omaisuus kuninkaalle > osa johanniitoille

Filip IV:n perhe v. 1313

Vas.-oik.: Kaarle (IV Kaunis), Filip (V Pitkä), Isabella, Englannin kuningatar, Filip IV,
Ludvig (IX Riitaisa), Kaarle, Mainen herttua
BNF, lat. 8504, f. 1v

Satavuotinen sota

1337-1453

Syyt: 1. talous

- V. 1328 Ranskan kuningaskunta 424 000 km²
- 1328 väestönlaskenta: kuninkaan dominiumissa 3 364 000 taloutta
- koko valtakunnassa 13-17 milj. asukasta, n. 30-40 asukasta /km²
- 1200-luvun lopulla talouskasvu hidastunut
- 1315-1317 vaikea nälänhätä
- Ranskan ja Englannin kuningaskunnat: talouskilpailu
- flaamilaisten kaupunkien kangasteollisuus nousevan englantilaisen kangasteollisuuden uhkaama

Syyt: 2. politiikka

- Ludvig X (1289-1316, hall. 1314-) – ei poikaa
- saalilainen laki 400-l:lta: nainen ei voi periä frankkien valtaistuinta
- Filip V (Pitkä) (1293-1322, hall. 1316-) – ei poikaa
- Kaarle IV (Kaunis) (1294-1328, hall. 1322-) – ei poikaa
- kapetingien suora mieslinja sammuu
- Isabella (1292-1358), Englannin kuninkaan Edvard II:n (1284-1327): poika Edvard III (1312-1377, hall. 1327)
- Edvard III syrjäytetään vallanperimyksestä (saalilainen laki), uudeksi kuninkaaksi Filip VI Valois (1328-1350) > Valois-dynastia (1328-1589)

ROIS DE FRANCE
ROIS D'ANGLETERRE
ROIS DE NAVARRE

PHILIPPE III
1270-1295

PHILIPPE IV LE BEL
1295-1314

CHARLES DE VALOIS
† 1325

LOUIS X LE HUTIN
1314-1316

PHILIPPE V
1316-1322

ISABELLE **EDOUARD II**

CHARLES IV LE BEL
1322-1328

PHILIPPE VI
1328-1350

JEAN
†

JEANNE
RENONCE À LA
COURONNE

PHILIPPE DE NAVARRE

EDOUARD III

CHARLES LE MAUVAIS

JEAN II LE BON
1350-1364₁

Edvard III tekee homagiumin Filip VI:lle
J. Froissart, Chroniques, BNF, fr. 2675, f. 32, 1425-1450

E Jeune Roy d'Angleterre ne
mist point en oubli le voyage
que il devoit faire au d'aulx Rois me

Kohti sotaa

- Edvard tekee homagiumin Akvitanian osalta Filip VI:lle, sitten vetää takaisin
 - Liittolaisia mm. keisari, flaamikaupungit, normandialais- ja bretagnelaisparonit
 - sotatoimet alkavat Flanderissa 1337
 - julistautuu Ranskan kuninkaaksi 1338
- Ranska 1337

- Edvard III ottaa vastaan Ranskan ja Englannin yhdistetyn vaakunan
- Froissart
BNF, fr. 2675, f. 56v

Quant le Roy anglois ot ouï ce
 point et la Requeste des flammées
 il ot grant besoyn d'auoir bon conseil
 et aduis sur ce Car pesante chose lui
 estoit de prendre le nom de Roy de fra
 ce et de ce dont il n'auoit encores

Sodan 1. vaihe 1337-1347

- Edvard tuhoaa Ranskan laivaston Schelden satamassa 1340
- Edvard voittaa Ranskan Crécyssa 1346 – walesilaiset jousiampujat
- Calais 1347 Edvardille

Schelden meritaistelu 1340

Froissart

BNF, fr. 2643, f. 72 (1450-1475)

grans saignes que chascun don loit
monstra sa puissance. Si n'est
nul homme combien il fust
present a la roide qui sceust
ne vint ymaginer ne recorder
la dette. Especiallement
de la mort des freres tant
y eut poute arroy et petite
ordonnance en leurs grans
convoies qui estoient sans
nombre. Et ce que je sçay
de leurs besognes et ordon
nances et ce que ie deusse
voir et determiner en ce

laur de lay s'en et aprins
le plus par moult de lances
hommes d'angleterre kites
et d'iceux tant chivaliers
comme aultres qui moult
entendement auferent
leur començant. Et aussi
par les gens de mesme rethit
de huyault qui furent
toujours des le Roy
vble de France. Et ple de la
lutaille d'angleterre
famee et le Roy d'angleterre

Crécyn taistelu 1346

Froissart

BNF, fr. 2643, f. 165v

Quant le roy sceut
ces nouvelles et
la certamete du
iour qui ateste y
estoit. il se partit d'angleterre
avec m. hommes d'armes
et .v. archiers et mena sur
mer ou port de douvres. et
sur vng lepre il arriva a
calais tout secretement
ou ne sceut riens. Et se
bucherent ses hommes ou
chasteau en chambres et
en toures et le roy aussi q

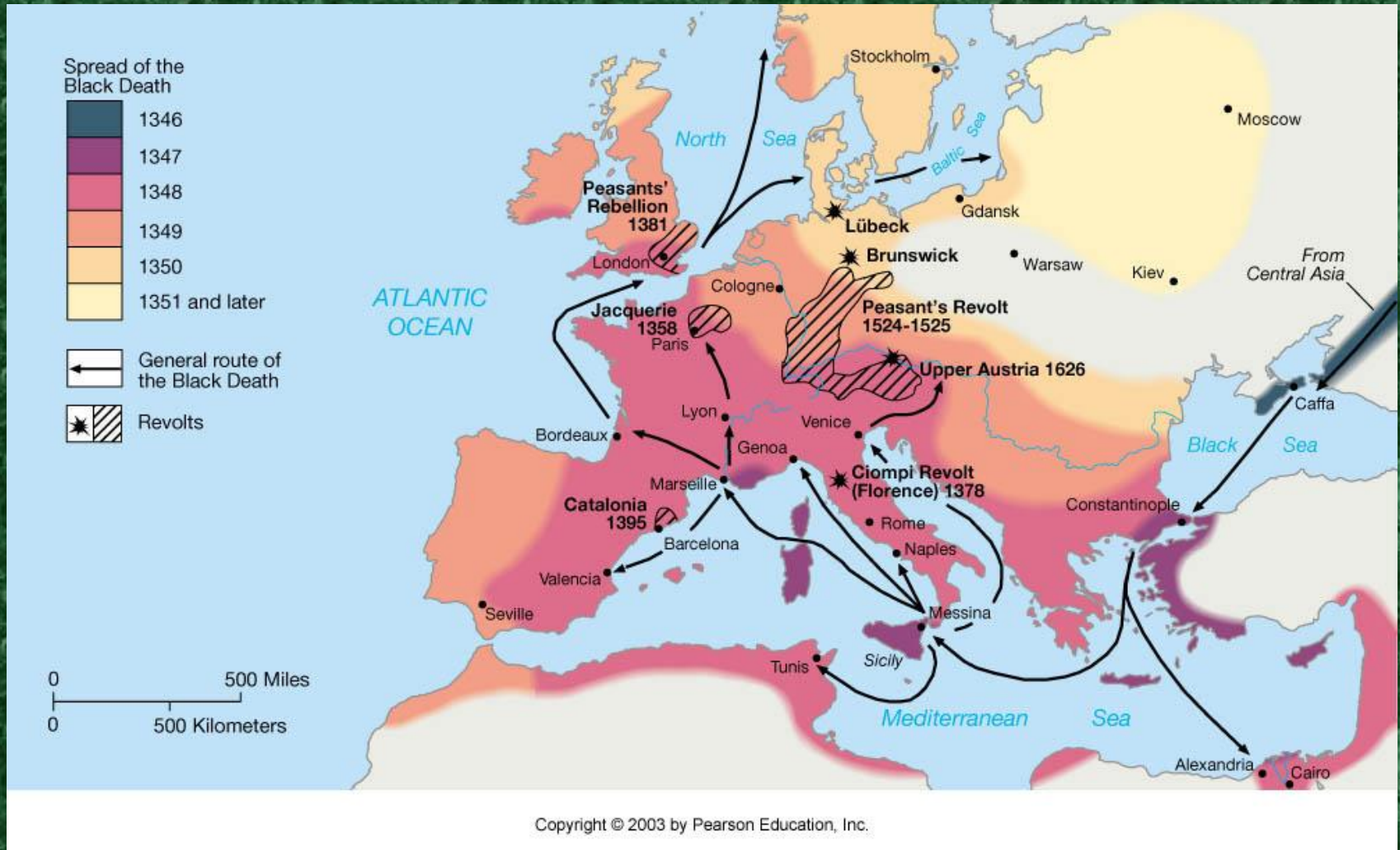
dise au p. de marm. Mess.
gautier se buel que vous
soyez de ceste besoigne chief
et souvenant car moyz mo
filz nous combitez sous
vire hamere. Or diray de
messire guesfroy de chaugm
qui se deram tout de dec
bre se partit d'armes avec
ses gens d'armes archiers
et balestriers. Et sen vint
bien pres de calais environ
mynnit. Si s'arresta en
attendant ses ges et cuon

Calais'n piiritys 1347

Froissart

BNF, fr. 2643, f. 188

Musta surma Ranskassa 1347-1348

Musta surma

- puhkesi Kiinassa 1330-luvulla – bakteeri *Yersinia pestis*
- rottien kirpun *Xenopsylla cheopis* levittämä
- kv. kaupan kautta Eurooppaan 1346
- paise-, keuhko- ja septikeminen
- Froissart: kolmasosa ihmisistä kuoli
- merkittävät taloudelliset menetykset: ammattitaitoinen työvoima, kauppiaat, ostajat
- 1600-luvun alkuun n. 16 vuoden välein epidemia Euroopassa (rutto tai muu)

Mustan surman leviäminen Euroopassa 1347-1352

Aikalaistodistaja

Giovanni Boccaccio, *Decamerone*

Laurent de Premierfait'n käännös

Sodan 1. vaihe jatkuu

- Poitiers'n taistelu
1356: kuningas
Juhana II Hyvä (1319-
1364, hall. 1350-)
vangiksi
- 1360 Brétigny-Calais'n
sopimus: Edvardille
lounaisalueet
Pyreneiltä Loirelle +
suuret lunnaat +
Calais

Juhana II (Hyvä)

Ranskan kuningaskunta 1365

Bretagnen →
herttuakunta,
Englannin
kruunun
liittolainen

Kaarle V (1338-1380, hall. 1364)

- Guerillataktiikka
- Konnetaabeli Bertrand Du Guesclin: miltei kaikki B-C:n rauhassa luovutetut alueet takaisin 1375 mennessä
- Kaarle mesenaatti, perustaa kuninkaallisen kirjaston, edistää ranskan kielen kehitystä sivistyskieleksi (käännösohjelma)

Kaarle V rukoilee N. Mariaa

GCF

BNF, f. 2813, f. 439 (1375-1380)

Sodan 2. vaihe: tausta

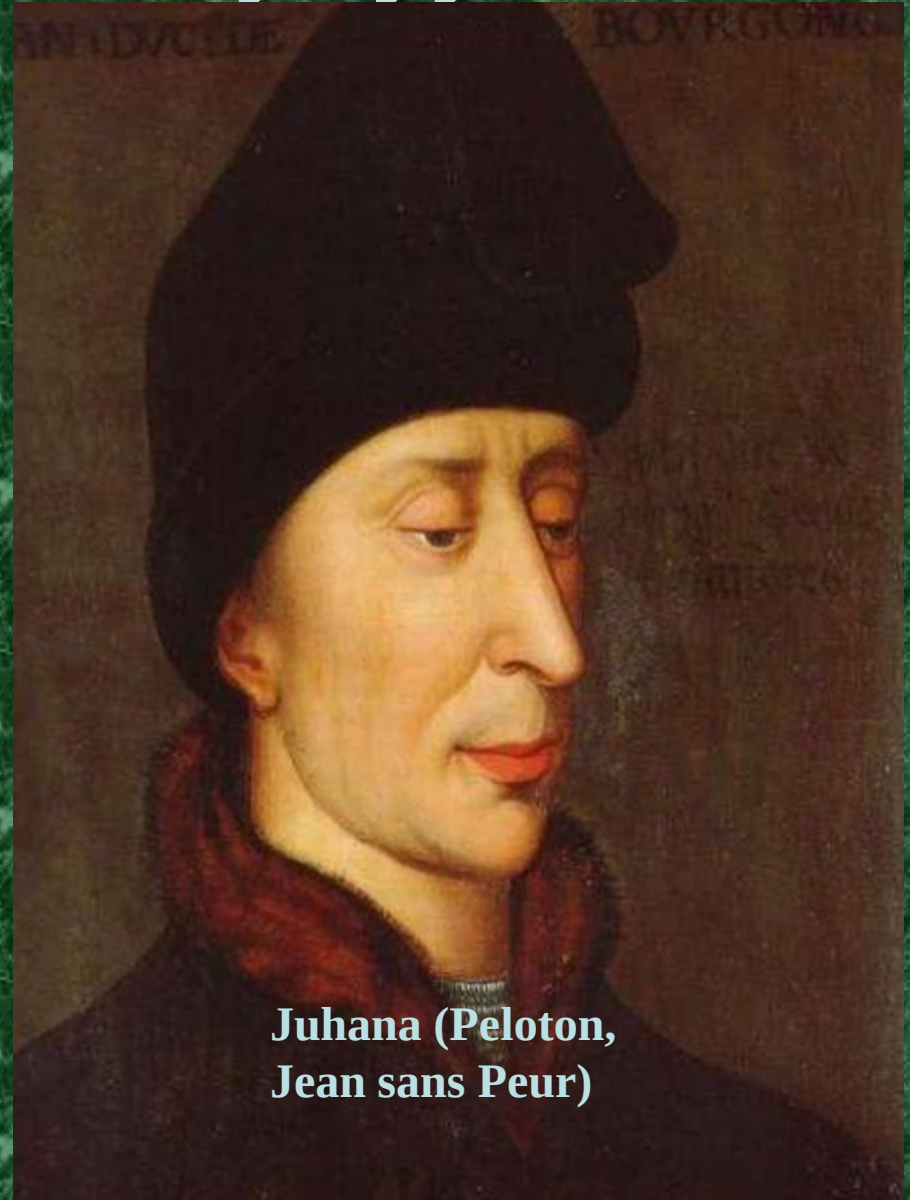
- Kaarle VI (1368-1422):
mielisairaus puhkeaa
1392
- kilpailevat sedät:
Burgundin herttua
Filip (Rohkea, 1342-
1404) – luo
Burgundista
eurooppalaista mahtia;
- Jean, Berry'n herttua
(1340-1416), mesenaatti

Kaarle VI tulee hulluksi
Froissart, BNF, fr. 2646, f. 153v
(n. 1450-1500)

2. vaihe: sota syttyy

- Filipin poika, Burgundin herttua Juhana Peloton (1379-1419) murhauttaa serkkunsa, Kaarle VI:n veljen, Orléansin herttuan Ludvigin (1372-1407) > sisällissota Burgundin ja Orléansin kannattajien välillä

Juhana (Peloton,
Jean sans Peur)

2. vaihe: Englannin kruunu vaatii Ranskan kruunua

- Henrik V (1387-1422, hall. 1413-) :
Normandian maihinnousu 1415
- murskaa ranskalaisen ratsuväen
Azincourtissa 15.10.1415
- 1419 Orléansin kannattajat
murhaukselliset Juhana Pelottoman
Montereauissa
- Burgundin uusi herttua Filip Hyvä
liittoutuu Englannin kuninkaan
kanssa
- 1420 Troyes'n sopimus: Henrik
naimisiin Kaarle VI:n tyttären
Katarina kanssa
- Ranskan perintöprinssi
- molemmat kuninkaat kuolevat 1422
- Henrik VI (1421-1471) Ranskan
kuningas (kruunaus 1431)

Henrik VI

Henrik V

The Hundred Years' War

Dauphin Kaarle (1403-1461) > Kaarle VII (kruun. 1429)

- hallitsee vain Bourgesin-Poitiers'n seutua Troyes'n sopimuksen jälkeen > Bourgesin kuningas
- Jeanne d'Arc (1412-1431): vapauttaa Orléansin, kruunauttaa Kaarlen kuninkaaksi Reimsissa

Kaarle VII:n kruunaus
BNF, fr. 5054, f. 63v (1484)

Comment ceulx de reims ouvrirent
les portes au roy & apres fut
sacre et couronne.

Le lendemain vint deuant reims.
Ou quant les bourgeois si le virent.

Jeanne d'Arc (1412-1431)

**Katolisten symboli 1500-luvun
uskonsodissa**

**Poliittinen symboli 1800-luvun alusta
Ranskan kansallinen symboli esim.
II maailmansodan aikana**

Jeanne

**Pariisin yliopisto tuomitsi kerettiläisenä
poltettavaksi**

**Rehabilitaatio: paavi Kalikstus III
1456**

Kanonisaatio 1920

Kaarle VII

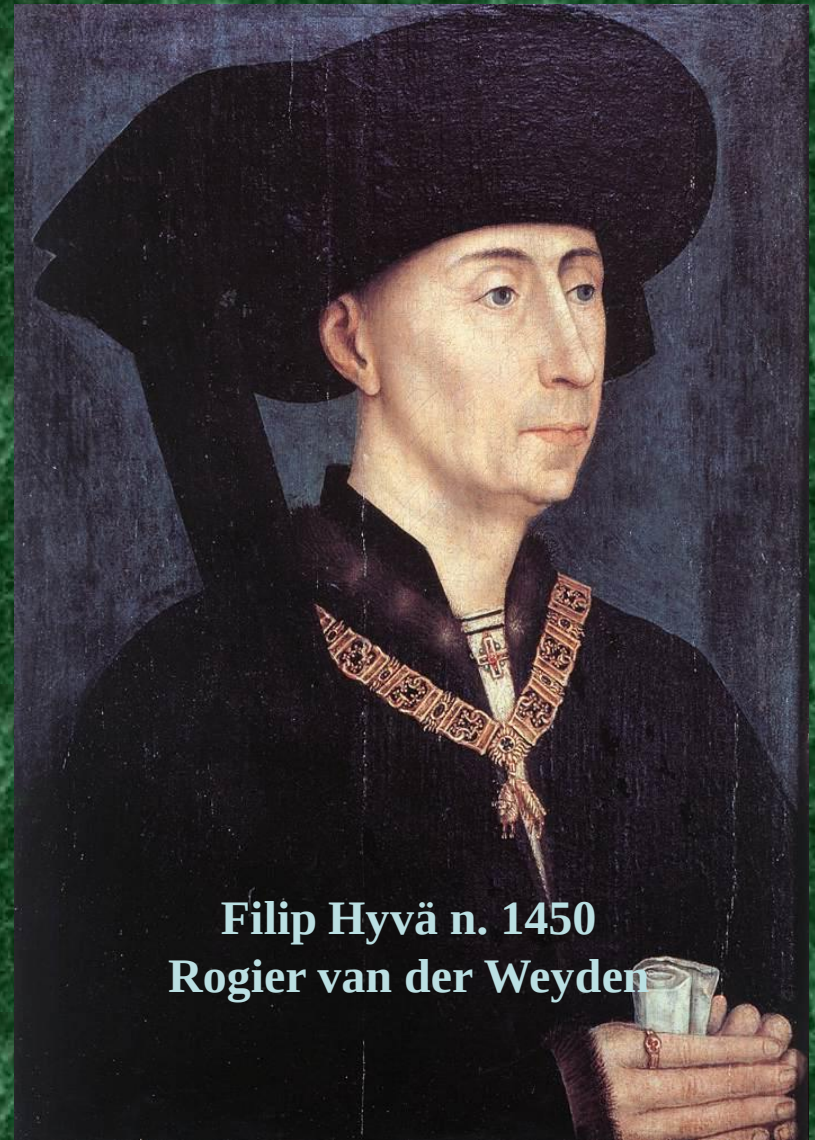
- kaikki Henrik V:n valloittamat alueet takaisin Calais'ta lukuunottamatta 1453 mennessä
- vahva keskusvalta
- Englanti: ruusujen sota 1455-1485

Kaarle VII v. 1445
Jean Fouquet

Burgundin herttuakunnan likvidointi

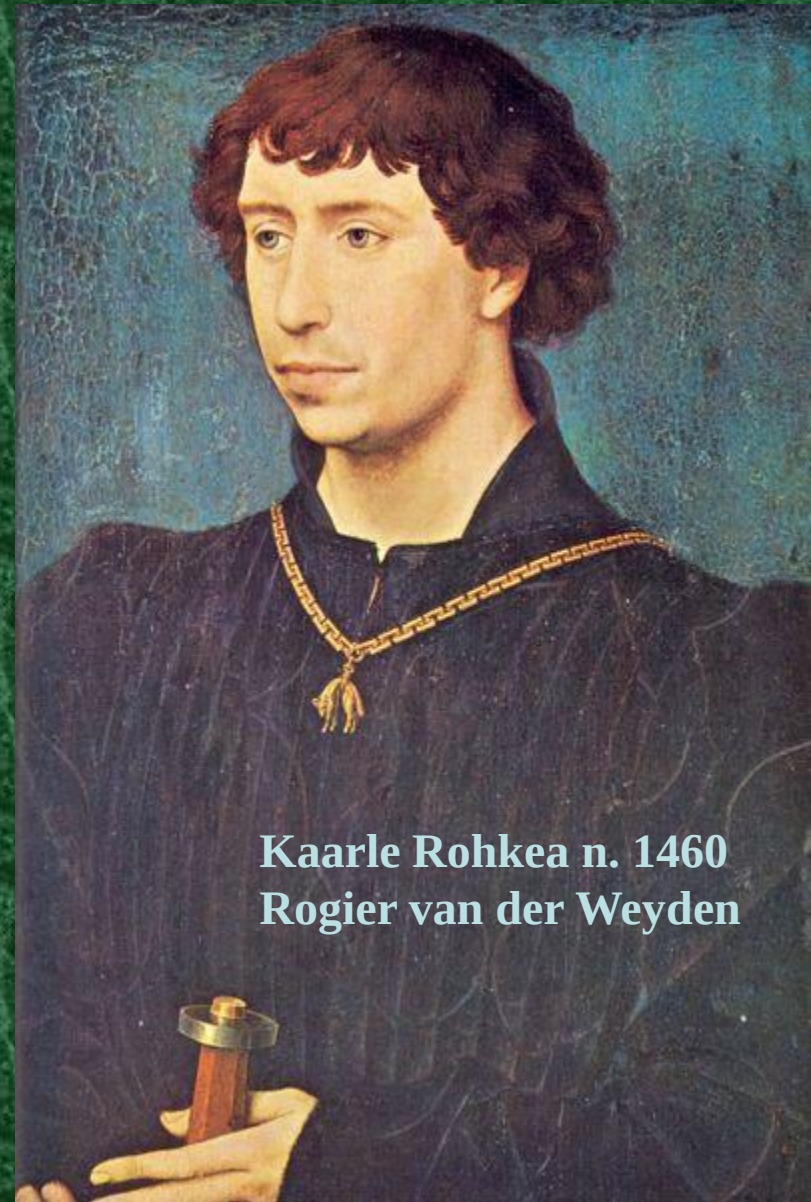
- 1420 lähtien eurooppalainen mahtitekijä
- Filip III (Hyvä, 1396-1467, hall. 1419-
- liittoutuu Englannin kanssa 1419
- hylkää Englannin Arras'n sopimuksella 1435 > Englanti menettää Ranskan-alueensa (paitsi Calais)
- mesenaatti

Filip Hyvä n. 1450
Rogier van der Weyden

Kaarle (Rohkea, 1433-1477, hall. 1467)

- Yleisen hyvän liiga (Ligue du bien public) 1465: ruhtinaitten taistelu Ludvig XI:ttä (1423-1483, hall. 1463-) vastaan
- laajentaa Burgundin alueita
- kaatuu Nancyn edustalla 1477
- Ludvig XI takavarikoi Burgundin, Franche-Comtén, Pikardian ja Artois'n

Kaarle Rohkea n. 1460
Rogier van der Weyden

Maria Burgundilainen (1457-1482)

- Kaarlen perijä: hallitsee nyk. Belgiaa ja Alankomaita
- 1477 avioliitto Maximilian von Habsburgin (1459-1519; keisari 1508) kanssa
- > Habsburgien (=keisarikunnan) ja Ranskan kuningaskunnan taistelu Burgundin perinnöstä 1700-luvulle asti

